

ՑՈՒՑԱԿ ԵՒ ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐ

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ Գ. ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՀՆԱՏԻՊ ԳԻՐԳԵՐՈՒ

(1512 — 1800)

116

ՄԱՇՏՈՑ: Կ. Պոլիս, տպ. Աստուածատուր Կոստանդնուպոլսեցի, 1714, էմժի (712) էջ:

ԵՆՈՒԱՆԱԿԵՐՔ

ԳԻՐԳ ՍՐԲԱՅԸ ՄԱՇՏՈՑԱ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ: Արարողութիւնք Հանդիպողական Եկեղեցեաց Գոյաւորական Գարունակող Եկեղեցեաց Եւրոպական Երազանդութեանց, և այլոց մասնաւորաց պատմաց Հաստատեցելոց Ի Հնագուին Հարց արրոց առ Ի լրումն Հոգեկանին Հարկուարութեան. և ժամանակին պիտանցութեան. սահմանադրեցեալ ժամանակու թեմամբ Հոգևոր արրոց: Տպագրեցեալ Ողորմութեամբ աստուծոյ, և բարեխոսութեամբ Սրբոյն Մինաս զօրավարին:

Ի Հայրապետութեան տեսնել Աղէքսանդրի Կաթողիկոսի ամենայն Հայոց Ի տպարանի Գարուն կարապետի որդի տրուպ Աստուածատուրի. Ի թվին. ռմկ: Յուլիսի. իր:

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Յիշատակարան:

Փա՛հք... որ ետ կարողութիւն նուաստացելոյ պաշտօնէիցս Ի բազմափնտ և Ի յոգնաւորական ժամանակին յաւարտ Հասուցանել զաստուածային և զհոգեկանաց զիրքս արրոյն Մաշտոցա՝ Վարդապետին որ տե՛ն ինքն ամպարեալ զանազան կարգս և զսահմանս: Այլ և եղաք Ի սորա՝ միջի ձեռնադրութիւն Ի լաւ և ստոյգ օրինակ Ի արարեալ է արրոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Հնետորի օրինելուն թելաւորութեամբ արրոյ Հոգոյն և եղեալեն Ի յեկեղեցոյս լուսաւորագրուան աղգիս մերոյ Հայոց որոց յիշատակն Բրնութեամբ եղիցի և մաքուր օղորթիւք սոցին աէր մեզ ողորմեսցին:

Ի Հայրապետութեան տեսնել Աղէքսանդրի Սրբազան Կաթողիկոսի ուրոյ յիշատակն օրհնութեամբ եղիցի: Եւ առաջնորդութեան արրոյ երուսաղէմի. և մայրաքաղաքիս կոստանդնու պոլսո՝ Տէր Յահաննէս Վարդապետի. զոր տէր աստուած յոյր Էրկայն ուսուրս արարցէ Ամէն:

Արդ՝ երես տեկեալ աղաշնմ զտեղաբայ իմ որք Հանդիպէ արրոյ տառիս ինքեք միով Հայր մերիւ ըստամարոյցի Հանդուցեալ կարապետի որդի տրուպ Աստուածատուրս, և ստեղծեցեալ մայր իմ մարիամն, զի կարի յոյժ աշխատեցայ Ի շարելն արրոյ մատենիս տե՛նելով Ի տուէ և Ի զիւրիւր: Աղաշնմ հոս յիշել որդեակն իմ Մինաս որ է ծառայ մեր սա Ի հասակս տղատե՛ն զյոյժ բազում աշխատանս տե՛ն Ի ցըրուելոյն և Ի ժողովին դրոց աղաշնմք զտէր բարեխոսութեամբ արրոց իւրոց իմաստութիւն շնորհեցէ իւրեան:

Այլ և աղաշնմ զմեզ եղբայրք յիշեցէք միով Հայր մերիւ. Հոգեւոր եղբայր իմ զերմաք Վարպետ Ալիքսանն որ ևս ապա Խաղա՛ս տե՛ն Ի վերայ գործարանին զի ամենայն իւրք պատճառ է առաջնորդութեան սորին վարդաւանդոյն քրիստոս զիւր վարցն Հասուցանել յիշեցէք զհանդուցեալ ծնօղս սորին միով աստուած ողորմեսցին Դեհրիւն և զմարդրիւն: Այլ և յիշեալիք քրտաւան զաշխատաւորսն գործարանիս զվանեցի Մինաս և զՍահրատն և զմիւրեղէն. միով աստուած ողորմեսցին:

Կիւլպէնկան Մասնադարան

264-3

1714

ՀԱՅՈՑ, Կ. Պոլս, ապ. Սարգիս Դպիր, 1714, ԹՃՀԴ (1174) էջ,

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

իմկած է:

ՅԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆ

Յիշատակարան ձառնցիս:

Փառք եւ գոհութիւն եւ երկրպագութիւն համայնից էից ստեղծողին. համագոյի տէրութեան, եւ միաբուն զորութեան. երից անձանց, միայն Աստուածութեան, եւ անբաժանելի սրբոյ երբորգութեան Հօր եւ Որդւոյ. եւ Ոգւոյն սրբոյ, միշտ եւ յարածամ անսպասելի փառաստութեամբ ամէն:

Որ իւրով անհաւանի կարողութեամբն ետ օրնութիւն նուաստացիս անձին իմոյ հասուցանել յաւարա զայս աստուածային մատենոս, առ ի զուարեութեան արամեան ազգիս, եւ լուսաւորչանքին երաժոցոս. առ որս ժամանելի իմ ի վեար գործոյս, անկեալ առաջի ամենաւմեծի տէրութեան. շնորհակալութիւնս մ'չ շափաւորս մատուցանեմ. Քսեղի երկարամիզ աւաղարկութիւն գործոյ մատենիս նեղէր եւ տաղնապէր զիս առ ի աւարտումս սորին: Մնայի եւ սպասէի առ նախախնամական զութ՝ եւ օգնութիւն Ոգւոյն սրբոյ. ինչդի՛ի՛ եւ հայցէի ի նմանէ, որ եհաս օգնականութեամբն իւրով, եւ ետ զնպատուութիւն ի ձեռն շնորհաց իւրոց ի լոյս ամէլ զառ ի լուս եւ յընտիւր օրինակէ. ամենայնի կատարեալ. եւ համաձայնեցեալ զլիսհամարից՝ թուոց՝ եւ շարադրութեանց՝ աստուածաշնչից զրոց. ի սփոխման քնաւից հշմարտութեանց մեղադեանց. ի թվականութեան կենարարին մերոյ. ոչո՞ղ: եւ հայոցս ռնկզ. ամենանն յունիթի. ի՛ ի հայրապետութեան տեսն Արքեպիսկոպիտ Վրդայեցոյ. եւ Պատարարութեան երկուց սրբոց աթոռոց այսինքն սրբոյ երեսագիծի եւ կոտանդիւնն պօլոյոյ. Յոհաննիսի վարդապետի եւ Արհի եպիսկոպոսի:

Արգ՝ ի սմա, մ'չ միայն ընթերցումսք եւ ունեարանք հարկաւորք գոն, այլեւ քնաւ աղօթք, տոնից տէրեանկանաց. հարցք, Սաղմոսք, եւ աշխուհ եւ արարողութիւնք ըստ կառնեաղբութեանց հայաստանեայց ամացուցիւք արարեալ կան, ի լրումն ամբողջի ժամակարգութեան. վասնորոյս աղերսեմ ամենեցունդ, ի քնաւից ուխտից սրբոյ եկեղեցոյս յԱստուծոյ, բնկալարուք զառ ի վայելումն անձանց մերոց, ի փառս Աստուծոյ՝ ներելով նուաստութեան մերոյ. զի մեր եմ ծառայ յաւիտեան. թէպէտ անարժան:

Եւս՝ մտղթեմ ի պատուականութեանց մերոց ներել տկարութեան իմում՝ իբր քնաւութեանից գուով. քանզի կար իմ այշափ բուռաց. զի քնաւ գործս սորին բազմապ, աշխատութեամբ հազիւ առալ անեալ այս քան. աւարտ հասուցեալ վճարեցի:

Եւ թէ զանանից ինչ ի սմա ըստ հանոյից մերոց, այն՝ տեսն շնորհ. եւ թէ պահա՛ն՝ ներեցէք նուաստութեան իմում. քանզի մեծաւ ջանի եւ յոյժ աշխատութեամբ զամենայն քանդուածս ծաղկանց՝ եւ ծաղկազարց՝ եւ պատկերանք՝ անպակաս օրինուածովք յօրինեցի. եւս՝ զմեւ սորին վասն այն միջակ արարի, զի լիցի դիւարարանալի եւ դիւրաստանալի ամենեցուն, եւ ամենեցունց. մանաւանդ Դպրաց եղբարց ուսումնասէր անձանց, որք աստնին լիցին վարժեցեալք. սովաւ եւ յընտելացեալք՝ եւ վարժեցեալ բարբառիցն ներ յեկեղեցւոյ ի հանդիսի մեծի ստեհի. եւ անխալ ընթերցմամբ հետեւեցին ի պաշտօնաստութիւնս իւրեանց. ի փառս ամենամեծին Աստուծոյ:

Արգ՝ ինչեցէք ի մաքրափայլ աղօթս մեր զնուստ Սարգիս՝ զհոգարարմաւ եւ զաշխատոյս սորին. հոգեւոր եւ մարմնաւոր ննդիւք եւ ննչեցելովք իմովք. բնդ յիս՝ եւ զորդահազն իմ. զմարտիրոսեմ. եւ անձանմիք ծառայողք գործարանին զգէորքն. որք բազում աշխատութեամբ ջանացին ի լրումն գործոյ ապարանիս:

Այլ եւ զաշխատաւորս մեր զպետրոս յիւնաշիք հանգերմ ննդիւք իւրովք. բնդ որս եւ զուր յիշեալ յիշիք ի տեսնէ մերմէ յիսուսէ քրիստոսէ. Այժմ եւ ի միւսանգամ զալստեան նորին Ամէն.

Կիւլպիճկեան Մատենադարան

264-8

1714

118

ՊԵՏՐՈՂ ՎՐԴ. ԹԻՓԱԿ Դ. ՀԱՄԱՌՈՏ ԻՄՆ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍՐԲՈՑ ԱՌԵՏԱՐԱՆԻ, Հա. Ա. 1714. 392 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ՀԱՄԱՌՈՏ ԻՄՆ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍՐԲՈՑ ԱՌԵՏԱՐԱՆԻ ՏԵԱԹՆ ՄԵՐՈՑ ԾԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ, ի վերայ բազմաց եւ զանազանից բանից հաւաքեցելոց ի շորից Անհաւարանայ: Որպէս ընդ մեռանդ հոգոյ սնուցիչ: Ողևոր իմն Մանանայ. մտածելոյ ազգի:

Հատոր Առաջին: Սահա զայտեան. Մանկութեան. եւ Վարդապետութեան Տեսնի միտոյ Երեսօր Քրիստոսի: Շարագրեցեալ ի Պատրի Պետրոսէ Ռիքարտ ի կարգէ յիսուսի բրիտանի. ի փառս մեծազոյն Աստուծոյ: Ի Հայրապետութեան Տեսնի Աղեկաւորի հայոց կաթողիկոսի: Թամի Տեսնի, 1714. Մարտի ամսոյ. Ժր: Մեծաւորի հրամանաւ:

ԵՒՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Ջունի:

Կիւլպէնկեան Մտանկարարան

221-7 Թիք.

ԻՍՆՈԹ.

Գրքին տպագրութեան վայրը եւ տպագրողը չեն յիշուած:

119

ԻՍԿՂՄՈՍ: Ամպկերտամ, ապ. Ղուկաս Վանանկեցի, 1714 (աւարտ. 1715), 838 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

Ինկում է: Կը սկսի 35րդ էջէն:

ԵՒՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Յիշատակարան:

Անուշի մայրի փառաբանութիւն, սահկիցի սրտի զոհութիւն, եւ անպատ յաւիտեան երկրպագութիւն ամենազօր Աստուածութեան, եւ նոյնաբուն երբորդութեան. հոգեւորական անսահմանելոյ, եւ Գոյութեան անփոփոխելոյ. անհատիկ իմաստութեան, եւ անբաւելի Բարութեան. որ ամենայն կ'ընտ' եւ տկար անմահ է՝ միշտ թիկեաւան. յորմէ եւ մեր օթանդակութիւն, եւ նպատաւորութիւն ընկալեալ՝ յաւարտ հասուցաք զայն Աստուածաշունչ Նուաղորան եւ Հոգեխաղի Շտեմարան յԱմի Տեսնի 1715. եւ ի Թուին Հայոց 1164. ի Հայրապետութեան Սրբոյ Էջմիածնի Տեսնի Աղեկաւորի ամենայն Հայոց կաթողիկոսի: Ի Երեսօր Քրիստոսի մեծաւորի մեծաւորի, եւ զայնապատեալ Պապականից ի Տէր Հանգուցեալ Մարգարի որդի Խօջայ Ոհաննի. իւր կողակից Մերտաւորիկին, եւ իւր որդւոցն՝ Մարգարին, Մարգարին, Մատուրին, եւ Աւագին. նաեւ Աստուծով զօրացեալ կենդանի որդւոյն նորին Պարս Եակոբեանին, որ որդւովք՝ եւ ընչիւք բարգաւաճի. եւս եւ պատուելի զտեւր նորին Զարթօնեանին, եւ չեղազարդեալ Թոռանց Պարսն Ոհաննիս՝ եւ սորին մօր Տառիկին. Պարսն Մարտիրոս ազայն, եւ սորին մօր Մարտիմ Տառիկին. Եւս եւ Պարսն Եակոբեան ի Տէր Հանգուցեալ Դիւխոյ կողակիցն. եւ կենդանի որդւոց սորին՝ Պաշիկ աղայն, Գրիգորին, Երեմիան, Միսային. Ոհաննի, եւ այլ ամենայն նորին արեւանաւոր մեքմաւորացի:

Դարձեալ յիշեց'ք ի Տէր Զարդաւանկն Հանգուցեալ Զարդաւանն, զսորա կենդանի

որդին, եւ վերոյ Խաղարկնց ընկեր զՊարոն Ստեփաննոսն. զիւր հանդուցեալ մայրն Սարալուս, եւ զկողակիցն Շախտարաթ. զկենդանի եղբայրն Աղամխան, զբոյրն Թանկխաթուն, եւ զայլ արեան մերձաւորսն. զի վերոյ Պարոն Ստեփաննոսն՝ գոյով ինքն անգաւակ, կամեցաւ յառնիլ իշխատակ անմին իւրոյ ի լոյս անել ծախիւքն իւրովք զայս Հորեշահ երգարանս Գաւթի:

Ընդ նոսին յիշեցէ՛ք ի Տէր զընկերսն վերոյ Պարոն Ստեփաննոսին. Զուղայեցի Զօթնց Թորոսի որդի Պարոն Յարութիւնն. Շղալէնց Վարդանիսի որդի Մսնուկն. Ուլուսէնց Ունտի որդի Մնացական, եւ զայլ արեանսուս մերձաւորս նոցա: Տակաւին յիշեցէ՛ք յաղօթս Վեր զՅնեցի Թեւանի որդի զնորահառակ Մարկոսն. զիւր ծնօղսն՝ եւ զայլ ամենայն ազգայինսն: Զի սա ըստ վերոյ Պարոն Ստեփաննոսին համակամ ընկերացեալ ի միտսին՝ ծախիւքն իւրեանց ետուն տպել 1500 Սաղմոսարանս. հազարն ի սակի Պարոն Ստեփաննոսին, իսկ հինգ հարիւրն՝ ի սակի Մարկոսին:

Հուսի յետոյ յիշման արժանի արասլի՛ք՝ հայցեմ, զմտերիմ եւ զհարազատ մատակարար Գործարանիս, զՂուկասո Նուրիշանեան, Մընուշոս Վանանդեան, Սերունդոս Գողթնեան, եւ մենացեալ յանմիտիթար վայրի. զի որբացեալ ի լուսահողի Հաւուն իմոյ՝ Թոմայ Ուսափալ Սպիւնդուպէն ի Տէր հանգուցելոյ. որոյ յոգնազաւ ջրտաճրկ կանգնեցաւ այս գեւդեցկատիպ, եւ հիբոյս կտակաւ նորին ի ժառանգութիւն ժամանեալ Տպարանս: Տէրն Տեւրանց հառուսեց Նմա բոտ բազմադիմի ջրտանցն՝ եւ երախտեացն. Ամէն:

Ընդ որս՝ յիշեալի՛ք եւս զձեռնասուն՝ եւ զարեանսուս պատանեակն իմ զՅօհաննէսն. զի սա զայս բոլոր Սաղմոսարանս մեղուալմն ջրտամբ շարարարդեաց, եւ զայլ բազում գէտարակիր աշխատանս Տպագրութեանն մտերմարար յանձն էաւ:

Վասն սխալանացն բոսոյց՝ եւ տառից, հաւատամ զլո առանց կարծեաց. զի անսխալ ժխան Աստուած է՝ Բայջ՝ լուիցեն Քերթոզ. եւ ոչ անկիրթք արհեստիս: Կամեցաք Հետեւիլ ըստ օրինակին, զոր վերոյ Պարոն Ստեփաննոսն հա մեղ. որպէս եւ ըստ սորին կամացն եւս բաց Թողաք՝ Բանք Սաղմոսիս է՝ պատուական:

Նաեւ՝ զի ի ժամանակի տպագրութեանս՝ Տարերք փոփոխեալ ունէին զընութիւնս իւրեանց բոտ Քերթոզահօր. զարունն երաշտացեալ. Ամառն անձրեւայոյց. աշունն ձմեռահացեալ. եւ ձմեռն մթերկալից յերկարացեալ: Ներեցէ՛ք սխալանացս, եւ ողջ լերս՝ք ի Տէր:

Կիւպէնկեան Մատենադարան

223.2

1715

120

ԱՂՊԵՐՏ ՄԵՄ. ՀԱՄԱՌՈՏՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԱՆԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ: Վննակի, հրա. Միտթար Սեւրասապի, տպ. Անտոն Գոթթոլի, 1715 (ուսարտ. 1716), 680 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ՀԱՄԱՌՈՏՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԱՆԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ, ԵՐԱՆԵՒՈՅՆ ՄԵԽԵՆ ԱՂՊԵՐՏԻ: Թարգմանեցեալ ի վաղնիւնց ժամանակաց, ի մեծամեծաց վարդապետաց մերոց, ի լաթին լեզուէ ի հայ բարբառ: Եւ նարդնին՝ ի լոյս անցեալ եւ սրբադրեցեալ, ըստ հնոց օրինակաց. եւ ըստ նախապոյն իւրոյ, հազարաբաժութեամբ եւ աշխատութեամբ՝ Միտթարայ վարդապետի Սեւրասապոյ: Եւ տպագրեցեալ՝ արդեամբք եւ զոյնիւք, Պարոն Սարգսի, որդւոյ տերացու Դէորդի կոստանդնուպոլսեցւոյ: Ի փառս մեծազոյնս Աստուծոյ, եւ ի պատիւ ամենեանեցեւոյ կուսի Մարիամու: Ի հայրապետութեան Տեան Աղէջանդրու, ամենից Հայոց Կաթողիկոսի: Յամի Տեառն 1715. իսկ ի Թուին Հայոց. ռճկի. Յուլիոս 22. Ի Վննակի: Ի տպարանի Անդօնի Գոթթոլի: Հրամանս մեծաւորաց:

ԲԵՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Շնորհօք ամենադոր սուրբ հոգւոյն, եւ միջնորդութեամբ ամենեանեցեւոյ կուսին մարիամու, յանկ երիւլ աւարտեալ, աստուածաբանական մատենան երանելոյն ապերստութի, հանդերձ լուծամբք՝ ի վերայ սմանց բանից տարակուսանաց: Թուին Քրիստոսի 1716. իսկ ըստ հայոց, ռճկն, ապրիլի 20:

... Արդ՝ որք զմայլիք աշտիսես առաւածայնով զանձարանաւ, յիշեմբիւր տո Տէր, ցախասօց առ բոյս անուամբ սորին, զհուսառ ծառայ ձեր, զմիթար վարդապետ ան-
րառական. և ցախիկոս իմա, որք և և նորին աշխատեցան ի զանազան պիտանաս որոթիւնս
սորին: Քանզի աղտարկային մատենիս՝ վասն ոչ դոտոյն յազգէն մերմէ, ինչ ոչ զոյով հմուտք
մերոյս յեղով, կարէ յաւելու աշխատութիւն մեր՝ բուն զոր կործիւր նախապէս: Դարձուի՝
յիշեմբիւր առ Տէր, զտուօպ ծախից՝ առ աղտարկումն մատենիս զկոստանդնուպօլսեցի պարոն
սորդիան, և զհայր նորին՝ զտիրացաւ զէնորդն, և զմայր նորին՝ որ է հանգուցեալ առ Քրիս-
տոս. նաև զկողմիցն նորին, և զկորարան՝ և զբորոն, և զգետարողորդ որդիան՝ և զայլ
ամենայն արևան առ ու մերձուսուս նորին: Վասնզի առ հասարակման սորին զգրկնապատիկ
ծախս որորք՝ բուն զոր կարծէր նախապէս. և զայն՝ ամենալոթար մասօր, առ ի յիշատակ ինք-
նան, և ի բարոյնս. առ ի լուսաւորութիւն մանկանց և կնկնց, ոյ, և առ ի պապի և ի փառս
Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, փրկին համայնից, որ է օրհնեցեալ ի համայնս յաւիտ-
եանս. ամէն. Հայր մեր որ յերկինս ևս՝ սուրբ Եղիցի անուն բոյ:

Կիւլպէնկեան Մատենադարան

ՃԽ-2 Աղպ.

121

ՂՈՒԿԱՍ ՎԱՆԱՆԵՐՏԻ: ՊԱՏԿԵՐԱՒԵՐ ՊԱՏԿԵՐԱՏԵԱՅ: Ամսգրտամ, տպ. Ղուկաս Վա-
նանգեցի, 1716, 448 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ՊԱՏԿԵՐԱՒԵՐ ՊԱՏԿԵՐԱՏԵԱՅ. Սէր է՝ համաձայնութիւն պատկերաց: Նուիրեալ՝ և Տեառ-
նադրեալ Ջուղայեցի Գիւղանկեց ի Տէր հանգուցեալ Սարգսի որդւոյ Պետրոսին: Ի Հայրոս-
պետութեան Լուսահեղոյս Դանային Սրբոյ էջմիածնի Տեառն Աստուածաբան ամենայն Հա-
յոց Ինչնաղլոյի Կաթողիկոսի: Թորինեալ երկասէր՝ և տպագիր աշխատանք Ղուկասեւ
Դպրի վանանգեցոյ, յԱմի Տեառն 1716: և ի Թուին Հայոց 1165: ՅԱմսարդամ:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Ձուեր:

Կիւլպէնկեան Մատենադարան

ՃԽ-156 Ղու.

122

ԹՈՎՀԱՆՆԷՍ ՈՍԿԵՐԵՐԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏ. ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԹՈՎՀԱՆՆՈՒ: Կ. Պոլիս, տպ. Գրի-
գոր Մարգարանեցի, 1717. ԹՃՀԹ (979) + 3 չհ. = 982 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՍՐԲՈՅ ԱՐԵՏԱՐԱՆԻՆ՝ ՈՐ ԸՍՏ ԹՈՎՀԱՆՆՈՒ: Տպագրեցեալ ի Հովնապետու-
թեան Տեառն Աստուածաբան Սրբազան Կաթողիկոսին ամենայն Հայոց, և և Պատրիարքու-
թեան Սրբոյ Երեսնաղլմի և Կոստանդնուպօլսոյ՝ Թահնինիս Արհի Եպիսկոպոսին: Ընդ հո-
մանեալ Սուրբ Աստուածածնի բազմահաւք Եկեղեցոյն: Ի Կոստանդնուպօլսի քաղաքի, ի
Տպարանի զբիզոր զպրի մարտիանեցոյ:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ Ա

Յիշատակարան տպեցման աստուածայնու մատենիս:

Յանուի ամենատուրը երբորդու թիւն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ եւ դերա-
կարօց զորութեամբ նշանոյ ամենախնամ տարբերին ստատուծոյ: Էնչա եւ կտտար տպեցման հո-
ղենորոգ գերբս մեկնութեան սրբոյ Աւետարանին որ բոտ Յօւաննու: Ի հաղորդորդին հա-
րիւրորդին եւ զեղեարկին հայնափակեան տուժարի: Ի Հովնակապետութեան տիրակառոյց ար-
փառացեալ եւ երկնահանգոյն Աթոռոյ Սրբոյ էջմիածնի, Արշիական զլիւտն եւ Սրբազան
Հայրապետին Յրիցս երանելոյ Տեսուն Աստուածատրոյ Գերբնանիկ Կաթողիկոսին ամենայն
Հայոց: Եւ ի Պատրիարքական տեսութեան Քրիստոսաւրդիկ եւ լուստաւճան թաղաքին Ե-
րուսաղէմի, եւ Քրիստոսահիմն Աթոռոյ Սրբոյն Յակոբայ Տեսուն Եղբորն, վսեմական գե-
տապետի տեսուն Գրիգորին սրբազան եւ բանիբուն վարդապետի: Թաղիչեցւոյ:

Իսկ եւ յԱստուրգական գիտողութեան Կոստանդինուպոլսոյ մեծ տնուն թաղաքի, եւ
Աթոռոյ սրբոյն Ոսկիաբանի, տեսուն Յօւաննիսի քաջիմաստ եւ լիաշնորհ վարդապետի Թա-
ղիչեցւոյ: Ի տպարանի միւրոյն որդի մահտնի գրիգոր զպրի մարտնանեցւոյ: Ի կոստան-
դինուպոլիս թաղաքի: Արգեմոր եւ Ծախիւք համազումար եղբայր Լուսաւորձանն երամօց
ի Քրիստոս:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ Բ

Յիշատակարան ի տղողէ սրբոյ մատենիս:

Այլ արդ՝ երես ի հող մածնալ եւ առթուր անկեալ առաջի համայնիցդ եղբայրս-
թիւն թախանադին ձախիւ ազալիմ, որք վաշէլէք ի հոգեւոր եւ ըղձիկ թուրաւանդն՝
յիշեցւոյ ի Քրիստոս Յիսուս ի մաքրակն աղօթս ձեր, զտպաղարջ սորին զվերոյիշեցեալ
դանպիտան եւ ամենեցուն ծառայ զբազմամեղ զրիգոր զպիթս: Եւ իշեցէք ի Քրիստոս եւ
զծծօցան իմ զվկարիշն եւ զԹուրվանտէն՝ եւ զհանգուցեալ երբարսն իմ: Նսեա զորդեակն
իմ զնեւսէն: որ թաղում աշխատանս կրեաց ընդ իս ի տպադրատանս ի շարին եւ ի ջրէն
յղիւրն: Այլ եւ զգեաւորոյս գիտորիկ եղբայր սորին Հիւզմեալ զԹաղվորն: Իսկ եւ զաշխա-
տակիւր մշական տպադրատանս զկիսարացի յակոր զպիրն. եւ զմրադարի ծառայն, եւ զհնացի
զրիգորսն: Ընդ որս եւ զուսուցիշն իմ թաղմերախախտ, եւ զհամայն ննջեցեալսն ի Քրիստոս
նիստու: Եւ իմ եւ զուգ յիշիլիք աւուր զաշխատան նորին: Ամէն:

Հուսկ յետոյ թան զամենեկն զբազմաշխատ սրբազրօց սրբոյ մատենիս՝ զյոյնամեկ
պաղատասար քնիւն զպիրս Ժովդ հեթ հայր մերի: Եւ յատակել առ Քրիստոս մի զանդաղիք:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ Գ

Առաւեսոր արժան է մեզ եւ ո՛չ ջերմալեւմ հոգաբարձութիւն վերոյ յիշեցեալ կոս-
տանդինուպոլսոյ վերադատողի՝ առանց յիշատակի բանից Թողուր: այն զի ամենայնիւ յօ-
մարեացաւ առդումս սորին: որոյ միայն եւ ո՛չ ընդիմանան՝ թաղում ոյժ երախտաւորութիւն
է դրելն: Թի՛ղ Ժէ յետ կամեալոյն բանիւ եւս եղեւ աշխատ յորդորելով զեղեարկս յընձնուսմ
ողորմութեան վասն սորին տպեցմանն: Որոյ կեանս երկաբս առցէ տէր աստուած մեր: Եւ
յետ ի վաշէլս ելանելոյ՝ ընդ երկոտասանիցն քարոզաց պատկակեալս արառցէ. ամէն:

Յիշակիք զարձակ միով եւեթ նրապէս ի քրիստոս յիսուս զիստեմաւիտ եւ զգե-
տապետի, լղեկաբան Եղիսակոպոսն Եփեսոսի: որ ըստ բաղեւճ կամաց իւրոց եւս մեկ ա-
րիւնակ մի ընտիր վասն տպեցման սոյն սրբոյ մեկնութեանս: որ էր զբեցեալ ի վաղուց հետեւ
ի լաւ եւ թիւրիք օրինակէ: Ի մեռն արհեստագէտ եւ ուղղապէր նստարի ուրումն երեմիս վար-
դապետի ի Տէր Հանգուցեալ: Որ եւ մեք ի նոյն ուղիղ եւ զեղեցիկ օրինակէն, եւ յայլ եւս
րնտիր եւ սրբարեցեալ համանման եւ միատիպ օրինակէ՝ որոց ո՛չ աւելի եւ ո՛չ յոկոսն էր
սեւտութիւն: Եւ էր զբեցեալ յերկրին կիլիկիոյ ի սահմանս տանն սրտայ ձեւամար տէր զպարս
քահանայի արհեստատուր զընի՝ որդւոյ տէր կիլիկիոս քահանայի: տպեցաւ զսա թաղում ըզ-
դուլական քննութեամբ եւ սրբադարական աշխատութեամբ ի փառս մեծին աստուծոյ: ուստի
պարտեք յիշել զարդիւնական երախտիս սոյն վերոյիշեցեալ քաջախոս վարդապետին Ներ-
սէնի, եւ վարձս բարեաց հայցել նմա ի տեսունէ: Իսկ եւ պարտեք յիշել եւ զեղբայր սորին
զհեղաւորս յօւաննէս: որոյ միջնորդութեամբն եւ ջանիւն արեւս մեզ օրինակն այն զոր յի-
շեցաւ ի վերոյ:

Յիշակիք միանգամայն եւ զամօրէն երախտաւորս սոյն սրբոյ տառիս տպեցման եւ
ի լոյս տեման, ի քրիստոս յիսուս՝ յարմէ եւ զուգ յիշիլիք յաւուր արդար զաստուոր-
թեան նորին: Ամէն:

Կիւլպիկեան Մատենադարան

226-5 Ոս.

123

ԿԻՒՐԵՂ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐՈՍԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏ՝ ԳԻՐՔ ՊԱՐԱՊՄԱՆՑԻ, Կ. Պոլիս, սուր. Աստուածա-
տուր Կոստանդնուպոլսեցի, 1717, Հմ (800) հշ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

Ձուռի: Փոխարէն՝ կայ հետեւեալ ոտանաւորը, որուն սկզբնատառերը կը կազմեն.
Ի Պաղատարէ:—

ՁԱՅՆ ԱՌ ԲԱՂՁԱԽՆ

Իմանալի՝ նըշոյլ
Պայծառափայլ արփին:
Անհամեմատ ծագումն:
Ղեկամերկից ուղղիշ:
Տատանելոց հանդիստ:
Ամէնառատ աղբիւր:
Սքանչելազործ փըրկիշ:
Ահեղահալ տեօիլ:
Բախճանական շաւիղ:
Էացուցիշ Աստուած:
օգնեալ՝ մեղ:

ՅԵՇԱՏԱԿԱՐԱՆ Ա

Յիշատակարան տղայեցման Սրբոյ Մատենիս:

Յանսի Ամենասուրբ Երբորդութեանն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ, հւ. կարո-
ղութեամբ զօրութեան նորին յաւարտ հասեալ կատարեցաւ ծանր եւ զբժաւբ զործ տղայեց-
ման Գրքոյ Պարապմանց սրբոյն Կիւրդի եւ լուծմանց նորին. Սըրբազրեցեալ յուով եւ առ-
հանգիստ մտառական ուխտատնօք բաղում անգամ բնթիբցման: Եւ ըստուգեցեալ ի քանի մի
ինչ փորձ եւ ընտիր օրինակաց: Ի Հայրապետութեան քրիստոսանըկար լուսակառոյց եւ երկ-
նահանգէս Աթոռոյն էլմիածնի, Արհի եւ պահծալի Վհնապետին, եւ Սըրբազան Քահանա-
յապետին աստուծոյ Տեսնե Աստուածատրոյ ընդհանուր Հայոց մեծաց Կաթողիկոսի: Եւ ի
Պատրիարքութեան Քրիստոսահիմն տիեզերահռչակ եւ ամենաբաղձիկ Աթոռոյ սրբոյ Առա-
քելոյն Յակոբայ եղբօր Տեսնե, Արժանապատիւ առն սրբապանի եւ քաջիմաստ Վարդա-
պետի, Տեսնե Քրիզոստի արք եպիսկոպոսի բաղիշեցւոյ: Եւ յառաջնորդութեան մեծ անուն
քաղաքիս Կոստանդնուպոլսոյ մեծական Հեղինակի եւ բանիրուն քաղաքի Տեսնե Յօհան-
նիսի Աստուածարան Վարդապետի բաղիշեցւոյ: Որոց կենսա երկարս տացէ աէր աստուած
միւր: Ամէն:

Արդ՝ ամենախ զոմութեանց արժանի համարեօլիք եղբարք զվերոյ յիշեցեալ
արեւական Դիտապետն Հանուրց Հայաստանեայց: Որ յօժարապէս կամեցաւ զտղայեցումն սորա:
Եւ առաքեալ մեղ ի բիւզանդիա օրինակ մի առ ի Տիրաշէն Աթոռոյն էլմիածնայ: Որ ունէր
յինքն ի միում տրփի երկս գրեաւս: զԳանձուցն, զՊարապմանցն, եւ զլուծմունեան նորին: Եւ
էր գրեցեալ ի բաղլըքան նորին աշտպէս:

Եւ նուառ ծառայ ի քրիստոս, Տէր Աստուածատուր Հայոց մեծաց Կաթողիկոս:
Ի տիեզերահռչակ Աթոռս սուրբ էլմիածնի: Դաւանակից գալով վասն ամենայնի առ Կիւրդոս
Աստուածարան Հայրն մեր երանելի, եւ առ սուրբ Վարդապետն Քրիզոս Տաքիւացի, Կնքեալ
Իրաման արարի ըստման զսուրբ Գիրքս Գանձուց, եւ Պարապմանց ընդ լուծմանցն: Որք
առ ամենասուրբ Երրորդութեանն եւ ի տըմօրէմութիւնն Քրիստոսի Աստուածաբանն, աստ-
ուանաւոյ եւ ուղղափառ դաւանութեամբ: Որոյ յիշատակն օրհնութեամբ եղիցի:

Ընդ նմին մի մուսացոյց եւ զբաղմալան եւ զարդիւնական երախտին նախա յի-
շեցեալ Կոստանդնուսի պօլսոյս վերադիտողի: Որ մեծաւ սիրով վան եղեալ յօժարեցաւ ի
սպումն սորա՝ Որ եւ ս'չ եթէ կամելովն միայն եղև. սմա երախտաւոր, այլ եւ բանիւ վար-

դատաւորութեան: այսինքն յորդորելով զեղբարս յողորմութիւն: Վասն որոյ կրկին պատուոյ ստժանի զոսու բառ Առաքելոյն: Որ թէ ոչ էր ժամեղակ կամեղովն եւ այլովն՝ յերաւի սչ որ կարելի թ իճնդ ձեռնամուխ յինկիլ ի գործս այս: Վասնորոյ եւ սորին եւս յիշատակն օրհնութեամբ կոչելի: Ամէն:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ Բ

... Արդ՝ որք վայելէք ի գեղեցկածողիկ բուրստասնէս յայտանէ՝ պարտիք յիշել յազօթս ձեր զայնորիկ որք պոտեհաւք եղին լուսաւոր մատենիս այսորիկ տրպիշման: աշտինքն զրկչանեւոր եւ առնաստրակ ըղյուսաւորչածին եղբարսն: Զի ո՛չ միոյ եւեթ մարդոյ է յիշատակս, այլ ոմնեայն եղբարց մերոց ի Գրիստոս: Զի թէ եւ յիսին աղքատն փոյ իմն տրեւալ է ամա ողորմութիւն՝ ժան ունի թ յիշատակէ՞ս յայտանէ: Որոց հասուսցէ Գրիստոս Աստուած մեր յառաւ գթութենէ իւրմէ: Ամէն:

Զկի Գրոյոյս այսորիկ կտենելոց է ասուածով Մեկնութիւն Սրբոյ Աւետարանին որ ըստ Յօաննան: Որոյ տրպիշման ըզկէսն անցեալ է եւ յաւարտ մօտեցեալ: Եւ թէ տէր կասեցի եւ տալէ կարողութիւն ծառայել իւրոց՝ եւ զայլս եւս զրբեանս տրպիշ կամ ք հոմապարտ կըղբարցս:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ Գ

Յիշատակարան Տրպիշ Սրբոյ Մատենիս:

Բարեբօսութեամբ Սրբուհայ ոմնեղեցեցելոյ Մարիամոս Աստուածածնին, եւ ուրբոյն Միկատայ արագահաս վայսին, եւ կարողութեամբ ամենակար արարչին, տղեցեալ տարտեհտու. սուրբ Գիրքս Գարապիւնից որբոյն կիւրղի եւ լուծմանց նորին. ք հաղարերորդի հարիւրորդի վաթսուհերորդի եւ վեցերորդի կալածի արամպեանս տամարի. Համաւարս եւ Համակարս ընդ աւուրցն փեսարմարայ: Ի Յպարանի կարապետի որդի բազմամեղ եւ անմենեցուն ծառայ արրուպ Աստուածատրոյ: Ի կոտանդնուպոյիս քաղաքի: Հրամանս նորին Առաքելորդի Յօաննէն Վարդապետի:

Այլ ա՛րդ՝ երկն ի հոգմ անկալ եւ աստթուր անկեալ առաջի Համայնիցը եղբայրութեան՝ Բարեբօսութիւն թանի աղալեմ. զի որք հաշակէք յԱստուածային սեղանոյս՝ միոյ եւեթ արժանի անիցէք յիշման՝ զանարժան զանպիտան եւ զհող խոյց մերոց զաստուածատուրս զսպազ բորին: Եւ զմեղան իմ հանգուցեալ զկարապետն եւ զմարիամն: Եւ զհողեւոր եղբայրն իմ զաշխարհն: Դաեւ զընտարոյս որդեակն իմ զմիկանս. որ յոյժ աշխատեցաւ ընդ իս ի լարելն զատան եւ ի ցլբրին:

Այլ եւ զաշխատասէր մշակոն յազգրատանս զերտեմիսցի իմիւրդէն եւ զվանեցի յահօթն: Եւ զայլս ոմնեհեանս, որք ունին աշխատանս ի վերայ սորա՝ եւ զործարանիս: Եւ արք իճէճդ՝ յիշեցեալք լինիք թ քրիստոսէ՝ յիշուաճ՝ յոտոսի մերմէ: Ամէն:

Ի սոյն Բրաւակինս Հայոց բաժանեցաւ Գառիւրաբարութիւնն Երուսաղէմի ի Կառաւանդանապոլսոյն: ձեռամբ վերայիցեցեալ Յօաննէմ վարդապետս եւ տանեւ վեց բարկաշտոն եղբարցն: զորս Հանձնեալ ամենեցուն՝ ընտրեցին եւ եղին լինիլ վերակացոս ի վերայ ամենայն եկալ եւ պնացի մեծ ամեն որբոյն Յակոբայ: Զի յառաջ բան զայս թ բազում ժամանակս թ միտան լինիլ Երուսաղէմայն եւ Բիւզանդիոյն: եւ բազում վրտա լինիլ եւ պարտուց առաւելութիւն ի պատեռուէս յայտանէ վանից որբոյն Յակոբայ: Վասնորոյս պարտիկ վերայիցեալք մեծաւ փանի եւ աշխատութեամբ հրաման առեալ յարքունեաւս՝ բաժանեցին զնստս թ միմեանց: Եւ Հառանութեամբ ամենեցուն արարին ըզպատրիարկութիւնն Երուսաղէմի Թարց զիտութեան նորին թ վերայ առն սրբապետի եւ Հաւատարմի Գրիգոր վարդապետի Առաքելորդի Համայնածան Աթոռոյ Վանից որբոյն Յօաննէն Կարապետին թ տարին: Որում հանդերձեալ են անա՝ գրել բանս աղաշնաց, եւ կոչել յօղնութիւն սրբոյն Տանն Լորուսաղէմի:

Թաւարտ զործոյս կրկիլ պազուք միոյ մեծին աստուծոյ. Եւ զհոսացուք ըզթուսինանց նոյն կարողին միայնայ:

Կիւլպլեկեան Մատենադարան

ՅՅՈ-14 ԿԵԱ

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՎՐԴ. ԱՐՃԻՇԵՑԻ. ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԱՐԱԳԻ. Կ. Պոլիս, տպ. Սարգիս Դպիր, 1717, 280 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

Զուեթ:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Յիշատակարան եւ նգերառութիւն կարճատեւ մեկնութեան,
Աստուածագն առիք Մատենիս, ի շարաքարդազէ առ Հստացօց Սարին:

Շնորհիւ եւ Ողորմութեամբ ամենաուրբ Երրորդութեան եւ Միոյ աստուծութեան Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյ սրբոյ: Եւ Աստուածընկալ ազօթիւք սրբոցն ամենեցուն, Նղեց որաւ Մատենիս տըղեցման. այսինքն, մեկնութեանս, Այսմ համառօտի. Ձեռնման կրտաչի, Աստուծոք փրկչի. եւ Կենարարի: Թորում արդարեւ. Մառաջը ըստորեւ նղաք ո՛չ թե՛ թեւ. Աշխատ մինչ յայս ձեւ:

Քանզի միշտ ի բարեւոյն նկատեալ սորին կատարելութիւն աստուծով, յայտնեալ հայ ցիւ կարողացաք տեսնուորել: Եւ այս՝ վասն ո՛չ ուրիշ գաւանկոյ մեր միւս այլ կատարեալ ազգոյն օրինակ, Բայց իբրեւ լըւաք եթէ ի Սուրբ դէորդայ կեղեցւոյ լեալ առ հնգաճողի ահր Մովսէս քահանայի գտնոյն մեկնութիւն իմն յաճախ Սրբոյ խորհրդոյս, ինդրեցաք առ զերսնոց առջ մեկ առ ի զպակասութեան որաւ՝ լընուլ զթերութիւն: Իսկ նորա ոչ ինչ զըմարեալ ի խնդրեալ, այլ եւ սրբով առ այն յո՛ւժ քախացեալ, շնորհաց մեկ, Չորոշ կրտառեաց զփոխարէն ըստ արժանոյն հասուցանել՝ միայն առ Աստուած թապալեալ լեւմբ: Եւ մեր պահալ զայն եւ օրնեակ, զտաք ի տեղիս տեղիս մեկնութիւն ինչ քարդից. եւ ըստ հանապաղան ազօթից Սրբոյն Խորհրդոյ՝ որք ո՛չ զային ի մերս օրինակ: Ձի է՛ր որ ի ներսն սինչ լամբոնացւոյ էր արարեալ. եւ է՛ր որ ի Խորհրդոյ անձեւանձու Նպիտկապօսէ. զորս հանեալ եղաք ի մէջ որաւ ի պատշաճաւոր ետեղ: Բայց զմեկնութիւն զայս ինչ ազօթից. այսինքն, Ըզճայք սրբոյն: Եւ Չօկիարանի ասացեալ զդոճանամին: Եւ Չայլ երից համառօտ զոճանամիցն որք առ դէմս երից անձանց սուրբ Երրորդութեան, ո՛չ զտաք: Ո՛չ զիտեղով եթէ որք ի ընէ՝ ո՛չ է արարեալ մեկնութիւն իբր սահն պարզելոյ բանին, թէ ի գտեցեալ օրինակն եւս ո՛չ զային զրեցեալք: Արդ՝ վաճառոյ՝ աղաչեմ աղերսաօք զմեզ միահամուռ կողայրաօրութիւն, առ ի ներել մերս տկարութեան. եւ սրբով ըստառալ զտոյն Մատենան՝ զառիթս համայնիցն փրկութեան: Ձի Սա՛ ի մեղ դուռն երկնից. եւ ճանապարհ անմկտըն երանութեան: Սա՛ զսնձ անգին. Սա՛ իմաստ Հոգեւոր. Սա՛ բերկրութիւն անքաղաւ:

Եւ որք անհնդկաբէզ սոյն քրիստոսաստեման ծաղկոցն ըստառալով եւ օրնեակելով, զՍորա քաղցրաշոտ ծաղիկս յիմանալի չիմս մեր հպեցուցեալ, յիշեցէ՛ք նախ զվերոյ յիշեցեալ զպատաւար քահանայի գտէր Մովսէսն. որ եղև արդարեւ մեռնաւ մեղ. եւ առիթ լընլըլոյ Սորան թերութեան, Ընդ նմին յիշեցէ՛ք եւ զանգիտն՝ զիշխն՝ եւ զբազմամեղ Սարգիս զուպօք Մատենիս, եւ զտոճաստարակ զանառեցեալսն ի բրիտանոս յոր բազմամբ եւ յո՛ւն նանի կամեցայ զսա՛ տպել եւ ի յայտ անել: Այլ եւ յիշեցէ՛ք զմբատ զարի եւ զցրւօղ զորոյս եւ զբազմաշխատ մշակն իմ զՏէվէթին: Ընդ նմա՛ եւ զկեսարացի Տիբրացու զՊարտոսն՝ զԵրազմաւոր ճորճարանս:

Նաեւ յայպս վերջապէս յիշեցէ՛ք եւ զարարարդօղ զորոյս եւ զբարբաղդօղ մատենիս անհնդկառ աշխատաօք զորդեկն իմ զՄարտիրոսն՝ զանպիտան ծառայն քրիստոսի. եւ զհոգն ներ ներբանում րոտից համայնից: Եւ զնորին աշխատակիցն՝ զՀայրի իմ ըստ Հոգւոյ զհոգնեացի տրեացու զՅակոբն: Եւ զուր՝ որք Յիշեցէ՛ք զմեղ միով Հայր մերեւ. Յիւեալք լիլիէ Յաստուծոյ Բարձրելոյն Ամէն:

Արդ՝ եղբրեաւ. տպումս զբոյս. ի թլուականի. Հապարհորդի. Հարիւրերորդի. վէշտաներորդի. կոյս թիւերորդի. իսկ եթէ ծածկի. ա՛յսպէս ծանիցի. եւ դիւր իմացի. այսինքն, որ յայտնի. եօթնեակ առ ձախի. իսկ թէ որ խընդրի. ամսոյն թէ՛ քանի՛. ըստ Հայոց յաճի. ի տանն եւ հրնդի. Եւ ըստ տուճարի. հոսմեանքս սեւի. յամսոյն յունիսի. յոր քառերորդի: Այլ եւ ի տրէի. յոր վեցերորդի. այս ըստ տուճարի. բառեփանոսի:

ՆԱՆՈԹ.

Առանձին անունաբերք չունի: Կը սկսի Քիթրուածով մը՝ «Մաղբամն Զե-

որնստույթեամ Ան Կոյսմ Երանուհի», որում տողերու սկզբնատառերը կը կազմեն «Ի Մարտիրոսէ»: Նոյն Մարտիրոսը (տպագրի) Մարգիսի որդին եւ գրաշար) ունի քանի մը այլ անամաւորներ գրքին մէջ: Տպագրութեամ քաւկանք (ռնկ) տրուած է էջ 14-ի վերջաւորութեամ:

Կիւլպինկեան Մատենադարան
248 Մա.

125

ՀԱՄԱԹՈՏ ՀԱՌԱՔՈՒՄՆ ԻՐԱՅ ՄԱՆԱԻԱՆԴԱԳՈՒՆԻՑ: Կ. Պոլիս, 1717, 98 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ՀԱՄԱԹՈՏ ՀԱՌԱՔՈՒՄՆ ԻՐԱՅ ՄԱՆԱԻԱՆԴԱԳՈՒՆԻՑ զորս պարսիս գիտել քրիստոնեայք աւանդեան թէ: Յաղաքս հաւատոյ եւ թէ յաղաքս զորոնց: Եւրազրեցեալ ըստ կերպի իստակցութեան յորում մինն չարցանէ եւ միւսն տայ զպատասխանի: Ի Հայրապետութեան Տեառն Աստուածաբար Հայոց Կաթողիկոսի: Ի Թվին քրիստոսի. յայժէ: Եւ Հայոց. ռնկ. Նոյնմերի. Ի: Ի Մայրաքաղաքիս Կոստանդնուպոլսի: Հրամանաւ մեծաւորաց:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Ձուեթ:

Կիւլպինկեան Մատենադարան
248 Հա.

126

ՄԽԻԹԱՐ ՎՐԴ. ՍԵՐԱՍԱՍԻ. ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ԱՂՕԹԻՑ: Վենետիկ, տպ. Անտոն Պոլսոյ, 1718, 268 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ԱՂՕԹԻՑ: Ընդ որում եւ շարակցի Ոստանուր այբբենական աւ Ամենօրնեցեալ Կոյսն: Եւրազրեցեալ Ի Միթարայ Վարդապետէ սերտաւարցոյ: Ի խնդրոյ Պարոն Մէլիքի որդոյ: Խալաւանց Պարոն Մարգարի ճուղայեցոյ: Տպագրեցեալ արդեամբ եւ գոյնք Նոյն Պարոն Մէլիքի, առ ի լուսաւորութիւն աղօթաբարաց մանկանց եկեղեցոյ: Ի փոստ մեծադոյն Աստուծոյ: Ի Հայրապետութեան Տեառն Աստուածաբար Հայոց Կաթողիկոսի: Թամի Տեսն 1718: Ապրիլի 28. Իսկ Ի Թուին Հայոց ռնկէ: Ի Վենետիկ. Ի Տպարանի Անդոնի Պոլսոյ: Հրամանաւ Մեծաւորաց:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Շնորհիւ ամենազորի սրբոյ Հոգւոյն յանկելեալ աւարեցաւ զրզուկս այս, որ կոչի կրթութիւն աղօթից: Յորում պարունակին բազմատեսակք բանք օգտակարք:

Արդ՝ որք վայելէք զայս մեղրածարան, եւ հոգեզուարճ մատենիկս, եւ դմայլէք ի մատածութեան, եւ կամ երգարանութեան ամենօրնեցեալ կուսին Մարիամու, յիշեջիք առ Տէր սրբոյ մտօք զհեղինակն այսորիկ զրզկան զմիթար վարդապետն սերաստան: Նաեւ զպապարդ սրբին զկոստանդնուպոլսեցի պարոն սարգիսն, եւ զձեռք Նոյն՝ հանգերճ ամենաւորն արեւնստու ազգականօք: Եւ եւս յիշեջիք առ Տէր եւ զայնոսիկ, որք մասնակիցք եղան առ տղամեծ մատենին. եւ որք աշխատեցան ի սրբագրութեան տպագրեցման. եւ զուր յիշեալ լիլէք ի Քրիստոսէ, որ է օրհնեցեալ ի Համայնս յաւիտեանս. ամէն:

Հայր մեր, որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի անուն քո:

Կիւլպինկեան Մատենադարան
248 Մա.

127

ՃԵՆՈՒ ԳՒԼԿ. ԳԻՐԲ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆՆԵ՛ Կ. Պոլեոս, Հրաւ. Յովհաննէս Կոբոտ եւ Գրիգոր Շղթաա յոսկիւր Պատրիարքեւր, ապ. Գրիգոր Մարգարեանեցի, 1719, ՃԶԸ (188) + 1 չհ. + 2Ը (178) + 1 չհ. = ՃՅՏ էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ Ա

ԳԻՐԲ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆՆԵ՛ ԵՐԿԻՐԻՆ Տարածոյ, Որ Կոչի Զեհուր:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ Բ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՆ ԵՐԿԻՐԻՆ ՏԱՐՈՆՈՅ. Զոր գրեաց Զեհուր ասորոց Եղիսկոպոսն. Հրամանաւ Լուսաւորչին Մեհոյ Սրբոյ Գրիգորի:

Պատմողական այսմէկ տառիս.
Ազանեղաբուկ թէ Լեդիս.
Ղօղեալ դարձոց մեհոյ տոհմիս.
Տեղեակ ամանցն առ լինիցիս:

ՅԻՇԱՍՏԱԿԱՐԱՆ Ա

Իսկ Էւ գործադրող սորին բազմաշխատ՝ զպատասար գպիւրն հանդերձ ծնագուլին միով հայր մերի, յիշեալիք ի Տէր:

էջ 66ա

ՅԻՇԱՍՏԱԿԱՐԱՆ Բ

Յիշատակարանն տպուի:

Օգնութեամբ եւ կարողութեամբ ամենազօր սրբոյն, եւ մաղթանօք ամեներջանիկ եւ միշտ կուտին Մարիամու աստուածածնին, իսկ եւ հայցմամբ սրբոյն Յօհաննէս կարապետին, եւ սրբոյն Գրիգորի մերոյ լուսաւորին, էհաս ի կատար տպումն պատմադրքիս զեհուրայ ի զարճութիւն բանասէր անձանց: Ըն թվականոջ 2819:

Ի Հովսեփակոսութեան Գերազան աթոռոյ սրբոյն էլմիածնի, տեսան Աստուածատուրայ երջանիկ Աստուածարան եւ սրբազան Կաթողիկոսին ամենայն Հայոց: Եւ ի Պատրիարքու՝ Խեան սրբոյ մեծի աթոռոյն Երուսաղէմի, տեսան Գրիգորի սրբազան եւ աստուածարան տրքեպիսկոպոսի: Իսկ ի վերադիտողութեան բազմամարդ քաղաքիս Կոստանդնուպոլսոյ, վսեմական ճարողչի տեսան Յօհաննէսի աստուածարան վարդապետի:

Ի տպարանի ամենամեղ զպրիս գրիգոր մարտրտեանցոյ. ի կոստանդնուպոլսի քաղաքի. բնդ Հովհաննէս սուրբ Աստուածածնի բազմահաւաք եկեղեցւոյն: Արդեամբք եւ ծառիս Զորին հեղինակի տեսան Յօհաննէսի վերոյիշեցեալ բարունապետի:

Արդ՝ որք հանդիպիք ամա յիշեցէք ի տէր զորդեանի իմ զլարող զբոց զբոցս զեհրսն, որդեան իմ զՄաղվորն. Համայն ննջեցելովք իմովք յիշել աղբրեմ. եւ դուք որ միով հայր մերի, յիշեալ՝ յիշեալիք ի նմանէ յաւուր արդար դատաւորութեան նորին: Ամէն:

էջ 66է-66բ

ՅԻՇԱՍՏԱԿԱՐԱՆ Գ

Յիշատակարանն պատմադրաբար:

... Որ եւ ի սոյն վերոյիշեցեալ թվին որ է 2819, տնօրինմամբ Հոգւոյն աստուծոյ մէջ ճշտաս ծառայք տեսան վերադրեցեալ գրիգոր եւ յօհաննէս սպասաւորք բանի, կարի եւ յայտ տնչանօք Հրամանաւ մեծի եւ տնիզերաւհալ ծայրադոյն Քանանայական մերում, զհաւակլի սրբոյ բնդհանրածաւալ Առաքելական Աստուածաշէ՛ր՝ եւ լուսահեղոյս Գահին Սրբոյ էլմիածնի Տեսան Աստուածատուրայ՝ Սրբազան Պատրիարքին եւ Կաթողիկոսին Հօրն Հասարակաց. Ետուք տպել եւ ի լոյս տնել զգրուակս զայս որ կոչի Զեհուր պատմադրքի: ... Արդ

որք ընթերցեալ զսա օգտիջիք ինչ ի ամանէ՝ յիշեալիք ի Տէր զվեհափառ զսրբառէր եւ զբազմաբազին առաքելաշնորհ քարոզի վերոյիշեցեալ զվարժապետն մեր եւ զուսուցիչ եւ զհայրն իսկ մերս անուցման ըստ հոգւոյ՝ զտէր վարդան տիեզերալուր եւ զաստուածաբանութեան վարդապետն եւ զմեզ զնորին մեռնաստեռն որդիքս հանդիւր մերովք։

Հուսկ յետոյ քան զամենայն՝ զերկոսին որդեակսն մեր զտէր Թովմասն եւ զտէր Երեմիայն։ որք գեղերին միշտ ի դրոշմ ընթերցմանց աստուածաշունչ ամուրից։ Եւ որք յիշեալ ինչիք յիշեցեալք ի քրիստոսէ Յիսուսէ յուսոյն մերմէ յաւորն այցելութեան հանդերձ անջեցեալք մերովք։ Ամէն։

Էջ խզ-հ

ԵԱՆՕԹ.

1. «Յիշատակարան Տպագիւն կրկնուած է նոյնութեամբ գիրքի աւարտին (էջ 45-46)։
2. Ձեռնք Գլակի «Պատմութիւնէն զսա, հատարը կը պարունակէ նաեւ երեք էմբր-ւածներ» Պաղտասար դպիրէն։ Առաջինն վերագիրն է։ «Ասա սուրբն Յովնանէ մեծն ի մարգարէս։ Պաղտասար պարտաւոր դպրի ասացեալ» (Ք. մաս, էջ 4-14)։ Երկրորդը՝ «Երեմիայն դարձեալ առ սուրբն Յովնանէս», որուն տունքն սկզբնատառերը կը կազմեն ի Պաղտասարէ (էջ 1-4)։ Երրորդ էմբր-ւածը կը կրէ «Երեմիայն յետնեցեալ տառացեալ առ սուրբն Գրիգորիոս Լուսաւորիչն Հայաստանայց» վերնագիրը, եւ տունքն սկզբնատառերը կը կազմեն ի Պաղտասարէ ուսմանէ քան զովնատական շինեցեալ ոտամբ չափելով առ սուրբն Գրիգորիոս (էջ 1-4)։

Կիւլպէնկեան Մատենադարան

956-026 Զե.

128

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԴ. ԱՐԱԿՈՆԱՅԻ. ԳԻՐԳ ՄՈՂՈՒԹԵԱՆՑ. ՀՐԱՌ ՄԻԻԹԱՐ ՍԵՐԱՍԱՅԻ. ՎԵՆԵԱԿԻ, տպ. Անտոն Պոթուր, 1720, 8 չ. + 485 + 2 չ. = 495 էջ։

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ԳԻՐԳ ՄՈՂՈՒԹԵԱՆՑ Այսինքն Համառոտ Համահաւաքումն վարդապետութեանց՝ զի բազանչիւրոց տեսակաց ժողովեանց, եւ մանաւանդ զնոթանց զլիւսորաց մեղաց՝ Թէ զինչ իցեն, եւ որքան խորշիւք։ Ընդ որում եւ առակին ոմանք վարդապետութիւնք զպահպանման հնդից արտաքնոց զգալութեանց, եւ պարզարանութիւնք զտասանց պատգամաց։

Անդրանեցեալ ի լաթինականէն ի հայ բարբառ, ի զաւանն նախնականու, ի վաղընջուց ժամանակաց։ Իսկ այժմ ի լոյս անեցեալ՝ աշխատասիրութեամբ եւ սրբադուքեամբ Տեսուն Միիթարայ վարդապետի Սերաստացւոյ, Արալ Հայր Կոչեցիւր, եւ ապաղընեցեալ արդեամբք Պարոն Սարգսի, որդւոյ Տիւրացու Գէորգի Կոստանդինուպոլսեցւոյ։ Ի փառս մեծազոյնս աստուծոյ. եւ ի պատիւ Ամէնորհնեցիւր Կոստին Մարիամու։ Ի հայրապետութեան Տեսուն Աստուածատրոյ Ամենից Հայոց Կաթողիկոսի։

Յամի Տեսուն 1720. Իսկ ի Թուին հայոց ռնկք. Օգոստոսի 20.

Ի Վենեաիկ. Ի Տպարանի Անդոնի Պոթուրի։ Հրամանաւ մեծաւորաց. և Փոքիլիէնիով Կերազանցապունեղի Մերակուսի։

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Ձուսի։

Կիւլպէնկեան Մատենադարան

132 Մխ.

ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ: Կ. Պոլիս, Նրա. Յովհաննէս Կոյոտ եւ Գրիգոր Շղթայակիբ Պատրիարքներ, ապ. Աստուածատուր Գոստանդեուպոլսեցի, 1720 (աւարտ 1723), 568 էջ:

ՈՒՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

ԴԻՐՔ ՈՐ ԿՈՉԻ ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ: Եղև տպեցեալ եւ ի լոյս ածեալ, ի Հայրապետութեան մեծի լուսաորդապետ աթոռոյն էջմիածնի՝ տեառն աստուածաբան սրբազուն եւ աստուածաբան Հովհաննէս եւ Հանուրց Հայոց դիտողի, ջանիւ եւ Հոգունակ աշխատութեամբ երկուց սրբազանից՝ տեառն գրիգորի աստուածաբան վարդապետի եւ պատրիարքի լուսաճոճանշ սրբոյ քաղաքին երեսօղէմի: Եւ իորին Հարազատի եւ սրբոց տեղեացն անօրինակահայ տեսուն մերոյ մշտաջօրս սպասուորի՝ տեառն յօճաննիսի աստուածաբան վարդապետի եւ վերադիտողի մեծի մայրաքաղաքին կոստանդնուպոլսի Արզումարք եւ Ծախիւք ամենաբարեկալտ: իխանացն. ի մեռն յորդորման վերմ յիշեցեալ երկուց Հարազատից սրբոց տեղեացն Յիսուսի՝ եւ սրբոց յակոբեանց առաքելական աթոռոյն, եւ շիրմի սրբոյն յօճաննու մկրտչին՝ Համակամ Ծառայից. ընդ Հովհաննէս քաղմամարզ եւ Նորակերտ եկեղեցոյ սրբուհոյ Աստուածածնին: ի տպարանի կարապետի որդի աստուածատուր անարժան զպրի, եւ Հանուրց եղբարց Ծառայի: Թի. զկաման Մատենիս: ՌԱՅՐ: Յունիսի: 1:

ԱՆՈՒՆԱԿԱՐԱՆ

Յիշատակարան քրքայ մատենիս:

Սրնուրին Հօր Անկղբնականի, եւ անպատճառի. զովութիւն որդւոյն միածնի՝ անժամանակ եւ անկղերնարար Զնիւրն ի Հօրէ՝ բարեբանութիւն Հոգւոյն ճշմարտի եղորն ի Հօրէ եւ փառակցի որդւոյն. փառք՝ պատիւ՝ երկրպագութիւն՝ գոհութիւն շնորհակալութիւն՝ եւ երեքորեան փառատորութիւն ինքնալոյսի, մշտալայնի, եւ յարէի. երբեք զիմաց՝ եւ եղակի բնութեան եւ կուրբան, յամենայն արարածոցս անցնլով ամանակաւ, եւ ներկայի կենցաղի եւ ապագանեալ յաւիտենիւ ամէն: Որ եւ կարողութիւն՝ շնորհ եւ օգնութիւն՝ կրկնամեա եւ Թարմատար ոչնչիցս. եւ Հնացեալ մեղօք, զօսացեալ եւ շորացեալ, եւ ի մերձ Հասունն Հասեալ, փանաքի տրպիցս՝ Գրիգոր՝ եւ Յովհաննէս՝ անաւմբ եւեթ պաշտօնէիցս: Եւ Սրբոյ Անտառնին Քրիստոսի, պղնք ծառայիցս. եւ սուրբ անղեացն յիսուսի, եւ Առաքելական՝ եւ Քրիստոսանիստ զա՛նն մեծի, ամենապայծառ եւ ամենապատական անւան՝ արժիսաբարս զխաղորն, եւ երկնաշատակ զամբարանին՝ սրբոց Յակոբեանց, ալիսին զԼուսնալի՝ եւ տիեզերածաւալ Աթոռն մեծի. եւ շնորհարաշի շիրմին՝ Սրբոյ Կարապետին, ալիսին ընդ Հանրակաթո զա՛նն տարօնոյ՝ եւ եւ սրբոյ եկեղեցւոյն լուսաորդածնի, Ժողովրդոցն որ ի Կոստանդնուպոլսի, մեղսաներկ եւ շարաւանդ շարեօք լցեալ սպասուորացս. Հասանիլ աւարտ տպեցման՝ այսմ աշինասարս, եւ բազմաբնիղուն, եւ երկնազարդ, ինչաներաբար զբերիս. որ կուի Հարանց վարք. որ Թարքմանեալ՝ եւ Հաւաքեալ է սա՛ ի մի, սուրբ Հայրն մեր՝ եւ Հայրապետն Գրիգորիս, որ եւ վկայաւորն կոչեցաւ, եւ եղեալ ի զանաբան՝ սրբուհի եւ կոյս ծօրս մերոյ, եկեղեցւոյ Հայրապետանց, որոյ յիշատակն օրհնութեամբ եղիցին: Եղև՝ աւարտուն տպեցման սորին, ի Թուոմ փրկին, ռեմիզին. Եւ արարչութեան՝ Համարողութեան, Էմիս եւ զին. եւ ի Թուոմ մերոյ լուսաւորն, աղմոքին. իսկ բոա Թուոյ՝ որով վարմք, ՌԱԻՆ. որոյ էր տառուտէրն խոյն. եւ զէրն ՌԱԻ. եւ ի յաճմար աստոյ ծնին. որ էր օրն չարաթ. յորում էր ամբ՝ սրբոյ Մկրտչին Քրիստոսի: Եւ եւ ի Հայրապետութեան եւ ի Ծառայիցս Քաճանապետութեան, անտառն Աստուածատուր՝ սրբաշնամաքուր Կաթողիկոսին, եւ Պատրիարքին, սրբոյ եւ մեծի՝ զհրազան, եւ զքրիստոսէ՛՛ Տիբրակաւր՝ եւ լուսանկոյս՝ կաթողիկէի, սրբոյ Աթոռոյն էջմիածնի. ընդհանուր Հայաստանեայց՝ քաղաքական իշխողի. եւ սրբոց առաքելոցն, Թաթուրի՝ եւ Բարդուղիմէոսի՝ աթոռաւորի. եւ լուսաւորչին մերոյ փոխաւորչին, անտառն Աստուածատուր՝ սրբաշնամաքուր Կաթողիկոսին, եւ Պատրիարքին, սրբոյ զա՛նն մերոյ՝ Ծառայիցն Ներկայի՝ յարդարմար: Արդ՝ դիտով երես մեր՝ առաթուր վարչապարաց՝ մերոց, ո՞վ մանկունք Ուրբր էկեղեցւոյ, աղաւնք եւ արտասուելի զիմօք զլուսաւորչական Հօտը՝ եւ զարեամբ միածնին Քրիստոսի, զփրկեալ վառիւնդ, որք ճաշակէք իմացական մտօք յայսմ երկնային՝ եւ Աստ-

ուսանողապղկ հեղանդի. եւ ԽԻ օգտիրժք՝ ինչ ի ռմանէ, ազօթիւք ի՛ տիւտնէ՝ հայեցեցէք, զի համայն սրբոց մարթոնոյ, որոց տնուանքս եւ վարքն՝ զրեալ իսկ զստննն աստ. զհոգիս, զմիտս, եւ զարքմնս մեր, յամենայն մեղաց մարեացէ, ցողով արեան՝ սրբոյ կողմն իւրոյ. եւ յօր մանուան մերոյ, հրեշտակի բարաւ յանձնեսցէ. եւ իմաստուն կուսանող՝ եւ ազնիւ ծառայիցն իւրի ծուրք տեսութեան, եւ համայն սրբոցս պարուն՝ որք աստ յիշատակին, ու իւրց զասակցութեան՝ եւ երկնաց արարչութեան՝ արժանիս արացէ, հաղորդ զոգնեալ՝ եւ մարմնաւոր ծնողիք մերովք, ամեն:

Այլ արդ՝ զվանակ լսեմազարդ վարդապետն, յիւնաց Տէր, ոչ կարի սիրով ընկալաւ զմեզ ի գալն մեր յաստատանկեցոյց քաղաքս բիւզանդիոյ: Եւ զհամալուսն՝ եւ զսիրով օրերիսն մեր, եւ զմիեղէն եղբարեմ՝ այսինքն զերկոսին զարբանամ, զիտնական եւ զհանձարաւատ՝ վարդապետս. որ զ՝ մինն աթոռակալ սրբոյ Կարապետին. եւ վերաւսուշ տաւ թանգի, իսկ միւսն զ՝ Կեղինակ Թրակիոյ. որք են ընդ մեզ՝ յամենայն դրծոյ, վասն տեսնմանս. ընդ որա՛ եւ զտէր մարտիրոսն, զցաւակիցն մեր: Եւ եւս՝ աղանձ կրկնէ եւ երեքինն, զԱստուածասէր տնայնոց, զի յիւնալիք ի Տէր, զարեւոյալս՝ եւ զբրիտստասէր՝ զպայաւազատ՝ եւ զփառասուր իշխանսն մեր, որք վասն Աստուծոյ, լազուս երախտիս՝ ունին ի վերայ մեր. Թէ ի լինութեան՝ Սուրբ Յարութեան Տաճարն. եւ Թէ՛ Սուրբ Աստուածանի եկեղեցոյս, որ եւ հոտն զողորմութիւնս՝ լիայիրս ի առատս. եւ տակաւին՝ շարշարին վասն սրբոցս արքայն. եւ նկն կցորդ՝ Թրիւք հանդերձ այսօրին տպեցման, այսինքն նորաստունէ՝ եւ երկնային բուրբոսանիս. որք են յոնեւանէ այսօրին. մահտեսի մուրատի որդի՝ մահտեսի Յարութիւն, հանդերձ որդաղք, եւ ազգայնովք, իւրեանց՝ նաեւ մահտեսի Աստուածատուր, մահտեսի Մտաթէնոյ, մահտեսի Մարտիրոս. մահտեսի Աւարծ, հանդերձ զարմօք, եւ զաւաղօք, իւրեանց: Այլ եւ՝ երկու մահտեսի Հաղաբք եւ եղբարք սոցա, խոճայ Փրիլպայեց եւ խոճայ Տրիտուր. եւ Յակոբ. եւ Թաթնայ. հանդերձ ծնողիք, եւ համայն Գրեմօք իւրեանց: Եւ եւս երկու եղբարք, մահտեսի Մարիոս՝ եւ մահտեսի Աստու. հանդերձ ծնողիք եւ զաւաղօք իւրեանց: Այլ եւ խոճայ Սեղեմատրոն. եւ մահտեսի Աւաքն. Մարտիրոսիւ, եւ Յարութեան, հանդերձ զաւաղօք եւ զարմօք իւրեանց: այլ եւս՝ միւս մահտեսի Յարութիւն. եւ ստեփանոս, եւ հայոց սոցին, մահտեսի Մարտիրոս. հանդերձ կննդանեօք եւ ննջեցեալք իւրեանց: Այլ եւ՝ խոճայ Յակոբն, որ հանգեաւ. եւ խոճայ Աբրահամ. որք են ի սոցանէ՝ ոմանք յակնայ. եւ ոմանք յապուշիսու. եւ ոմանք ի կարուշտյու: Եւ եւս սերաստացի՝ խոճայ Յարութիւն. եւ խոճայ Յակոբն. որք լւան մեզ՝ սոքա՛ ամենեքեան, եւ հոտն ողորմութիւն՝ սակա տպեցման սուրբ դրծոյ. որոց տէր լինցէ: Արդ՝ ո՛վ ընթերցող եղբարք, յիւնացէ առ Տէրն այնեանին, զի զիշխատակս սոցին ընկալցի. ընդ որն, եւ զծնողաց՝ եւ զկուրակաց սոցին. զարմն. եւ զաւակաց, ամէն: Դարձեալ աղանձմբ զմեզ յիշէ ի տէր, զնորսն՝ զհոգեւոր որդեանն մեր, զԳալանէս վարդապետս՝ սոցիմացի, որ է փոխանորդ այժմ ի օաղիմ, եւ կոյն Հննէ. եւ զԱստուս վարդապետն՝ տիգրանեղբայր. եւ զտէր Թովմասն. եւ զտէր Երեմիան, որք աստուծով հանդերձեալ են առնուլ՝ զաստեման վարդապետութեան, սրբոցս ազօթիւք. զորս տէր պահեսցէ հաստատուն, ի ծոց սուրբ եկեղեցւոյ. եւ զօրացուցէ ի դորսս բարութեան: Եւ զամենայն միաբան աշխատաւորս, եւ զարեմիտ սպասաւորս, սուրբ տեղեացն այսինքն զՍարգիս վարդապետն բիւզանդիցի. զՅարութս վարդապետն՝ եւրոպիացի. զՎանակ վարդապետն՝ երզնկացի. զՍտեփանոս վարդապետն՝ զրիմեցի. զՄիքայէլ վարդապետն՝ չերեանցի. եւ զՄիքիմար վարդապետն՝ կրկնիցի. որք չընին ի զորսն ողորմածաց՝ առ ի հաւաքել զսուրբ, սակա սուրբ տեղեանց, եւ սուրբ Յակոբայ Կաշին. ընդ որս՝ եւ զՊողոս վարդապետն. զՅակոբ վարդապետն. զԿիրեղ վարդապետն. զԹորոս պարօնտեր. զԳրիգոր, եւ զՍտեփաննոս վարդապետն. զտէր Դաւիթ. զտէր Կիւրակոսն. զտէր Աթանասն. եւ զհամայն քրքազգեաց միաբանն, եւ զաշխատաւորսն, սրբոյ տանն մերոյ զաստատանն. որք վասն բալոր ազնիւ մերոյ, եւ վասն աշխարհի՝ աղօթին ի սուրբ տեղան. զորս տէր զօրացուցէ: Եւս զծերունի Ներսէս վարդապետն. եւ զայլ կարգաւորս՝ սրբոյ Կարապետի դրան. եւ Ջորիստակէս լուսաբարն. եւ զմահտեսի Բարսեղի. եւ զարիստալ Գէորգն. եւ զամենայն աշխատաւոր միաբանս. աղանձմբ յիշէ ի Տէր. իսկ եւ, զպայասուրին մեր՝ այսինքն զտիրացու Դասպարն, զԿարանդիշն մանկանց մերոց. եւ զհանուշ Յակոբն. եւ զազգամաշխատ նոստրն մեր, զմահտեսի Պետրոսն. եւ եւս զՂոթաշխատ ծառայի սրբոյն Յակոբայ՝ Սուքեանն՝ որ Թէ զի՛նչ կու քաշէ յօտից վերայ. զի Տէր տացէ կարողութիւն: Ընդ որս՝ եւ զնորարողոյն պատանեական մեր՝ զաստուածատուրն, զարքութիւն, զերկոսին զյակոբեանսն, եւ զփոքրիկ աւետիսն, եւ զզէորգն. որք կան ի վարմուսն՝ արտաքին դրոց. զի բացցէ Տէր զգուռն իմաստութեան, եւ հեցցէ զնորսն ի վերայ

ոտցին, և, պահեցէ ի խաղաղութեան, որոց յիշողացդ՝ եւ մեզ յիշեցելոցս. Տէր ողորմեսցի, ամէն:

Այս ևս առաւել, յիշեցէք առ տէր՝ զշնորհալի և զհանճարամիտ Տիրացու Պաղտատարն, որ է որդադրիչ ապաղարատանն աթորիկ յորում գիրքս տպեցաւ, և զսոյն գիրքս եւս՝ նա՛ սրբազրեաց բազում աշխատութեամբ. զի տացէ նմա տէր՝ կարողութիւն և զօրութիւն. և զհնարատունի որդեակն՝ նորին, զարտնն՝ պահեցէ ներ նախախնամութեան իւրում ամէն:

Ընդ որս՝ յիշել արժան է զտիրացու Մնացականն, որ բռնի աշխատութիւն՝ ո՛չ պաշտօն, ի տպումն գրքոյս:

Այս զապաղաց սուրբ գրքին աշտորիկ զտիրացու Աստուածատուրն, և զերկու որդիսն նորին զմիւսն և զՆաննէն. և զեղբայրակիցն զպարծն ալիքսանն. և զհանգուցեալ ձեռքն իւր զկարապետն և Ջմարեամ. և զաշխատաւոր տպարանին, զվանեցի վարդանն. և զտիրացու Թուման որ և օրհնեցէ զսոսա՝ Տէր, և զօրացուցէ. որ թէպէտ առին զվորձս՝ որպէս թէ չառին, այլ միայն որ առ առաւած յուսովն աշխատեցան. զոր Տէր մեր՝ տացէ՛ զվորձս բարեաց՝ աստ և ի հանդերձելումն, ամէն:

Դարձեալ, ի խորոց սրտէ՛ արտասուած արտահղում աչաց մերոց, ազաշեմբ զամենեւեան՝ զարեհմիտ վերծանողաց՝ զի մաղթիցէք առ խաչելեան քրիստոս, զի սուրբ Աստուածածնին և համայն սրբոցն աղօթիւք, դիցէ՛ նշան ի ճակատ արանց ամենից, թէ կարգաւոր եղբայր՝ և թէ ժողովրդոց, որք ճշմարտապէս հեծնն և ցաւին ի վերայ ընկման՝ սրբոյն երուսաղեմի, և մեծի Աթոռոյն՝ սրբոյն Յակոբայ. և թէ ո՛չ հոգան, զանպիսիսն զստեհցէ: Եւ, իսկ որք կարգաւորք՝ և հաւատացեալք առին, որք ո՛չ միայն ո՛չ ցաւին, նաեւ՝ սակա ախար նախանձու՝ և փառաց, և արծաթի ազահութեան, զինքեանս պաշտեն, և ո՛չ սուրբ տեղիսն. որոց դա՛րձ տացէ Տէր, և թէ ո՛չ, բարձցէ՛ զանպարիշտն զանպիսիսն ի կենաց. և մի՛ տեսցեն երբէք զփառս Տեառն. բայց՝ ճշմարիտ աշխատաւոր ծառայք. սրբոյն Յակոբայ մեծի Աթոռոյն, և կամեցողքն զբարութիւնս նմա՛, ընկալցին ի Տեառնէ զվարձս. ամէն:

Կիւլպէնկեան Մատենադարան

922 Գր. ՅԵ.

Պագմեց՝ Ա. Գ.

(Շար. 9)

